

Engasjert, lyttende og nyskapende

GRIP

Rapport for arbeidet med bærekraftig utvikling - 2004

Innhold:

Om GRIP	3
GRIPs formål	4
GRIPs verdier og mål	4
...og miljøet	4
Direktøren har ordet	5
Styrets beretning 2004	6
Strategi og verdier	6
Virksomhetsstyring og styrets kompetanse	7
Sertifisering	7
Arbeidsmiljøet og likestilling	7
Fysisk arbeidsmiljø	7
Psykisk arbeidsmiljø	8
Kunnskap og ferdigheter	8
Forhold som kan påvirke det ytre miljø og tiltak for å begrense påvirkningen	8
Utslipp av helse og miljøfarlige kjemikalier	9
Økonomisk status og fremtidsperspektiver	9
Disponeringer og godtgjørelser	9
GRIPs årsregnskap 2004	10
Noter	12
Nøkkeltall	15
GRIPs arbeid i 2004	16
Prosjekter gjennomført for Miljøverndepartementet:	16
Innsatsområde 1: Spredning, tilstedeværelse, markedsutvikling. Fokus på miljøledelse i private virksomheter	16
Markedsføringsverktøy	17
Grønn Festival	17
greenhotels.no	18
Forum for Miljøsertifisering og Miljømerking	19
Produktforvaltning	19
Miljøeffektive innkjøp i Vestfold	19
Offentlige anskaffelser	20
Opplæring avfallshåndtering	20
Initiativ for etisk handel	20
Miljørapportering	20
Spredning miljøledelse	20
Innsatsområde 2: Grønn stat – utvikle etterspørsel etter miljøledelse og innkjøp	21
Innsatsområde 3: Eksempler og tips, herunder eksempler fra Glassbjørnen	22
Innsatsområde 4: GRIP forum, inkludert årskonferansen og medlemskap	23
GRIP forum 2004	23
GRIP forum	24
Innsatsområde 5: Bygg, anlegg, eiendom, kjøpesentre. Spre resultater og verktøy til virksomhetene	24
Kjøpesenter veileder	24
Miljøpris	24
Miljøforhold knyttet til bygg	25
Innsatsområde 6: Miljøkompetanse i handelen	25
Miljøkompetanse i handelen	25
Spredning av miljøkompetanse i handelen	25
Innsatsområde 7: Tekstilpanelet	25
Innsatsområde 8: Nasjonal handlingsplan – 10-års-plan for bærekraftig produksjon og forbruk – ny strategi for GRIP	26
Innsatsområde 9: Destinasjonsutvikling, Økoturisme	26

Økoturisme.....	26
Destinasjonsutvikling.....	27
Innsatsområde 10: Produktinformasjonsbanken, Substitusjonsverktøyet, Miljøtiltak Maling og Lakk	
- ferdigstilling.....	27
Avfallsaksjon for malere	27
Billakk nettkurs	27
Produktinformasjonsbanken.....	28
Substitusjonsverktøy	28
Andre prosjekter	28
Oppdrag for Nordisk Ministerråd.....	28
A Norwegian contribution on the state of the art and how to go forward	28
Forstudie for felles nordiske innkjøpskriterier.....	29
To nordiske innkjøpsbrosjyrer	29
Ulike andre oppdrag – noen eksempler:.....	29
Innføring av ISO 14001	29
Klimaverktøy	29
Larvik Kommune	29
Miljøbedømmer Norsk Akkreditering.....	29
Miljøkriterier og sosiale kriterier i innkjøp	29
Miljøvennlige arbeidsreiser	29
Kurs, arrangementer, salg	30
GRIPs miljøarbeid 2004 - 2005	30
GRIPs miljøpåvirkning fra GRIPs arbeid med prosjekter (indirekte miljøpåvirkning).....	30
GRIPs lokaler.....	30
Reisevirksomhet	31
Avfall.....	31
Innkjøp.....	32
Produksjon av trykt informasjonsmateriell	32
Energi	33
Utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier.....	33
Nøkkeltall GRIPs direkte miljøpåvirkning.....	33
Arbeidsmiljø	34
GRIP fremover.....	34
GRIPs organisasjon i 2004.....	35

Rapporten er lagt ut på GRIPs Internetsider:

<http://www.grip.no>

Om GRIP

GRIP ble stiftet av Miljøverndepartementet 6. juli 1995. Stiftelsen har et styre på åtte personer. Styret oppnevnes av Miljøverndepartementet etter forslag fra Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Kommunenes Sentralforbund, Landsorganisasjonen i Norge, Norges Forskningsråd, Norges Naturvernforbund, Næringslivets Hovedorganisasjon og GRIPs ansatte. Miljøverndepartementet utnevner styreleder.

GRIP gjør bærekraftig utvikling lønnsom og inspirerende.

Innovasjon og nyskapning i næringslivet drives av to sentrale faktorer, fremtidig lønnsomhet og markeds- og myndighetskrav. GRIP arbeider for å styrke bedrifters konkurransevne ved å bruke miljøhensyn og miljøkrav som innovasjonsfaktor ut fra en vinn-vinn tilnærming. Gjennom å utvikle og spre metoder for miljøeffektivisering bidrar GRIP til at bedrifter kommer fremtidige miljøkrav i forkjøpet, og miljøprofilen bedres samtidig som kostnader reduseres. På denne måten gjøres miljøhensyn til et strategisk virkemiddel for økt innovasjon og verdiskapning.

GRIP utfører sitt oppdrag ved å samarbeide nært med forskjellige bransjer og mot forskjellige ledd i verdikjeden. Dette gjøres i tråd med målene i norsk og europeisk miljøpolitikk; involvering av mange aktører samtidig som virkemidler kombineres for å oppnå maksimale miljøeffekter. Arbeidsmetoder og innfallsvinkler varierer avhengig av målgruppene. Fordi GRIP forsøker å tilpasse budskap og metoder til næringslivets reelle behov mener vi at vårt arbeid bidrar til nytenking og innovasjon hos de bedrifter som er villige til å ta miljøutfordringen på alvor.

GRIPs verdiskaping kan beskrives langs tre bunnlinjer:

1. Økonomi
2. Virkningene for miljøet
3. Virkningene på det sosiale, herunder samfunnet som helhet

Målet er en kontinuerlig forbedring av våre resultater langs de tre bunnlinjene slik at de gjensidig styrker hverandre.

GRIP største satsing i årene fremover vil være arbeidet med miljøbevisste innkjøp. Det offentlige innkjøpmarkedet i Norge utgjør ca 250 milliarder kroner, herav 70 milliarder i statlig sektor. Dette utgjør et betydelig potensial for reduserte miljøbelastninger. Innkjøpsvolum av en slik størrelsesorden gir makt i markedet, og dermed mulighet til å oppnå reelle miljøforbedringer. Å benytte denne markedsmakten vil påvirke næringslivet til å ta i bruk miljøvennlige løsninger, og stimulerer til at leverandørene dreier sin produktutvikling og sitt produktsortiment i en mer miljøvennlig retning. Å arbeide med offentlige innkjøp vil derfor ikke bare skape positive forandringer i statlig sektor, også privat sektor må redusere sin miljøpåvirkning om de skal møte statlige innkjøperes miljøkrav.

I denne rapporten vil vi behandle GRIPs prosjekter, økonomiske resultater og GRIPs miljøregnskap. Arbeidet og arbeidsformen belyses av eksempler og beskrivelser av virkemidler og resultater.

GRIPs formål

Stiftelsen skal bidra til å oppfylle målsettingene om bærekraftig produksjon og forbruk, jf kap 4 i Agenda 21. Ved å forene miljø- og markedsinnsikt og organisasjonstiltak skal stiftelsen bidra til en bærekraftig utvikling i norske private og offentlige virksomheter. Stiftelsen skal få utviklet og spre metoder som forener økt verdiskaping med redusert ressursbruk og miljøbelastning. Stiftelsen skal ha rettighetene til å offentliggjøre de metoder som utvikles.

GRIPs verdier og mål

GRIP skal være engasjert, lyttende og nyskapende. GRIP skal ha topp kompetanse på effektiv bruk av ressurser og initiering av prosesser. Vi skal være den mest naturlige og beste møteplassen for helhetstenkning, omstilling og gjennomføring av endringsprosesser innen økonomi, miljø og samfunnsforhold.

...og miljøet

Produksjon: GRIP er en kunnskapsformidler.

Prosesser: Produktet kunnskap medfører i seg selv ikke en belastning på miljøet, men enkelte av metodene for spredning av kunnskapen kan føre til miljøbelastning

Miljøpåvirkning: Innsamling og formidling av kunnskap kan forårsake miljøbelastninger knyttet til persontransport og fremstilling av trykket informasjonsmaterieill. Dette har vi til felles med mange av kundene våre

Miljøutfordringer: GRIPs mål er å være et eksempel til etterfølgelse i miljøeffektiv kunnskapsformidling.

GRIP har gjennomført 73 prosjekter i 2004, mot 103 i 2003. Vi har særlig arbeidet med prosjekter som støtter opp under arbeidet med innføring av miljøledelse i virksomhetene, herunder prosjekter som øker virksomhetenes kompetanse på innkjøpsområdet og prosjekter rettet mot Grønn Stat.

Direktøren har ordet

GRIP skal drive lønnsomt, sikkert og etisk forsvarlig. Dette er første gang GRIP skriver en rapport med en samlet beskrivelse av arbeidet med prosjekter, økonomiske resultater, eget miljøarbeid og arbeidet med samfunnsansvar, altså en rapport som beskriver vår innsats for en bærekraftig utvikling.

2004 har vært enda et aktivt år for GRIP, med mange gode resultater. Året har vært preget av omstillinger og nye utfordringer. Vi har gjennomført en grundig strategiprosess, målet har vært å gjøre det enda bedre å arbeide med og i GRIP. Internt har vi utfordret mange etablerte sannheter, noe som har vært både nyttig og spennende!

Strategiprosessen konkluderte med at i årene som kommer skal GRIP særlig arbeide med bærekraftige innkjøp og reiseliv.

I Agenda 21 oppfordres verdens regjeringer til å endre ikke-bærekraftige forbruksmønstre gjennom blant annet å utvise lederskap gjennom offentlige innkjøp. Dette budskapet ble gjentatt og forsterket av toppmøtet i Johannesburg i 2002. Videre anbefaler OECD: "...that Member countries take greater account of environmental considerations in public procurement of products and services....". EU har bærekraftig utvikling som ett av sine hovedmål, noe som gjenspeiler seg i innkjøpsdirektivene som ble vedtatt våren 2004.

En satsing som dreier profesjonelle innkjøp i en mer bærekraftig retning, vil være et viktig bidrag i arbeidet for å oppnå bærekraftig produksjon og forbruk. Dette fordi profesjonelle innkjøp både påvirker hva som skal produseres og hva som skal forbrukes.

Under toppmøtet i Johannesburg i 2002 var det også flere seminarer med fokus på reiseliv, og i den endelige handlingsplanen er reiseliv et eget tema. Som en oppfølging av toppmøtet er reiselivsnæringen internasjonalt i gang med å sette i verk tiltak der reiselivsnæringen aktivt bidrar spesielt i forhold til internasjonal fattigdomsbekjempelse. Verdens turistorganisasjon mener reiseliv som global distriktsnæring har unike muligheter i forhold til å sikre bærekraftige lokalsamfunn verden over. FN har to egne programmer for bærekraftig reiselivsutvikling: Sustainable tourism og The Touroperator Initiative. Økoturisme ble tatt inn under FNs vinger gjennom økoturismeåret 2002. FN sier selv at økoturisme er av spesiell interesse for FN på grunn av den nære sammenhengen mellom økoturisme og naturvern, bærekraft og biologisk mangfold.

En satsing på økoturisme eller småskala reiseliv – enten det er i Norge eller andre land - betyr ikke at arbeidet med bærekraftig reiselivsutvikling og miljøeffektivisering av den øvrige reiselivsnæringen blir mindre viktig – tvert imot. I et internasjonalt perspektiv er det særdeles viktig å fortsette kampen for en mer etisk og mer bærekraftig turisme. Masseturismens påvirkning på lokale kulturer og belastningen på sårbare naturområder og økosystemer verden over, er -i tillegg til transport - internasjonalt reiselivs største og mest kritiske utfordringer.

GRIP er medlem i Initiativ for Etisk Handel og Transparency International, og vi samarbeider nært med en rekke organisasjoner i flere av våre prosjekter. I 2004 har vi bl a utviklet sertifiseringsordning (Fairrecycling) for private og offentlige virksomheter som velger å gjenbruke utrangert datautstyr i utviklingsland (samarbeid med FAIR). Denne ordningen gir virksomhetene en mulighet til å velge

gjenbruk fremfor skrotning. Målet er at så mye som mulig skal gjenbrukes før resten gjenvinnes. Slik gjenbruk bidrar også til å redusere kunnskapskløften mellom rike og fattige land.

GRIP skal være engasjert, lyttende og nyskapende. Vi er opptatt av å ha en åpen dialog med oppdragsgivere, samarbeidspartnere og andre interessenter for å oppnå læring og forbedring.

GRIP er fremdeles en ung og lovende organisasjon med medarbeidere som har et sterkt engasjement i sitt arbeid. Arbeidsglede er viktig, å kjenne at man liker det man gjør og at man får brukt sine evner og kunnskaper i et arbeid som er viktig for samfunnet.

Eva Britt Isager
Direktør

Styrets beretning 2004

Strategi og verdier

GRIP har i 2004 gjennomført en strategiprosess hvor styret har vurdert GRIPs strategiske situasjon og mulige roller. Styret har hatt nær dialog med Miljøverndepartementet i denne sammenheng. Forslag til strategi ble presentert på møte med miljøvernministeren 8. september 2004. Styret konkluderte strategiarbeidet med at

- Effektive innkjøp, og
- Reiseliv, økoturisme og destinasjonsutvikling

skal være faneområdene i de kommende år.

Norge skal bli en ledende nasjon i forhold til å ta miljøhensyn ved offentlige innkjøp. Styret mener at en slik praksis vil direkte påvirke alle leverandører og indirekte også andre virksomheter. På sikt forventes dette å føre til at både offentlige og private virksomheter vil velge å kjøpe bærekraftig produkter og bidra til et mer bærekraftig forbruk.

Reiseliv er en sektor i sterk vekst, med store miljøutfordringer og sosiale utfordringer nasjonalt og internasjonalt. GRIPs arbeid med reiseliv, økoturisme og destinasjonsutvikling skal bidra til en helhetlig, synlig og troverdig miljøprofil slik at virksomhetene kan konkurrere internasjonalt og gi en sunn vekst i lokalsamfunnene.

GRIP arbeider for økt engasjement og bevissthet om sammenhengen mellom bærekraftig produksjon, bærekraftig forbruk, miljø og livskvalitet. GRIP skal være en pådriver for å oppnå endringer og aktiv handling i private og offentlige virksomheter ved å fokusere på utviklingstiltak, nettverksbygging og samarbeid.

I tillegg til positiv profilering og omdømme vil virksomheter som satser på miljø i mange tilfeller også få en bedriftsøkonomisk gevinst. Ved å redusere sitt totale forbruk kan virksomhetene oppnå en vinn-situasjon, både redusert miljøbelastning og lavere kostnader.

GRIPs verdier er: Vi skal være engasjert, lyttende og nyskapende. Våre verdier skal kommuniseres og tydeliggjøres for våre samarbeidspartnere og leverandører. GRIP samarbeider med et stort antall aktører innen feltet bærekraftig produksjon og forbruk, både organisasjoner, offentlige og private virksomheter.

Virksomhetsstyring og styrets kompetanse

GRIPs mål er å skape verdier gjennom lønnsom drift og forretningsutvikling som bidrar til bærekraftig utvikling. Styret for stiftelsen er stiftelsens øverste myndighet. Den daglige virksomhet ledes av stiftelsens leder.

Alle styremedlemmer bortsett fra styreleder og ansattes representant oppnevnes etter forslag fra relevante organisasjoner. Styret overvåker måten GRIP ledes på og prosessene knyttet til strategisk planlegging.

Sertifisering

GRIP ble sertifisert etter ISO 14001-standarden og som miljøfyrtårn i juni 2001, og ble EMAS-registrert i juni 2002. I 2004 har vi gjort resertifisering både etter ISO 14001-standarden og som miljøfyrtårn. Miljøfyrtårnsertifiseringen inkluderer sertifisering av arbeidsmiljøforhold.

GRIPs miljøerklæring: Vi skal leve som vi lærer, og være en foregangsvirksomhet innen miljø, sikkerhet, samfunnsansvar og etikk.

Miljøkontrollører:

- Teknologisk Institutt Sertifisering AS, akkred.nr. NO-V-0005, 23.06.03. (ISO 14001)
- Dovre sertifisering AS (Miljøfyrtårn)

GRIP ble første gang registrert i EMAS juni 2002.

Arbeidsmiljøet og likestilling

GRIP hadde ved utgangen av 2004 atten ansatte, 11 kvinner og 7 menn, en færre enn ved starten av året. Av de 18 var to personer ansatt i prosjektstillinger.

Virksomheten har en høy andel kvinnelige ansatte. Virksomheten vil fortsette sitt målrettede arbeid med sikte på å bidra til likestilling mellom kjønnene, herunder faglig og lønnsmessig utvikling. Vår strategi for ansettelser er i utgangspunktet basert på kvalifikasjoner uavhengig av kjønn. I de siste årene har vi prøvd å rekruttere flere menn, og har vektlagt dette aspektet dersom to kandidater har hatt svært like kvalifikasjoner.

GRIP har undertegnet og arbeider i tråd med Samarbeidsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv, avtalen beskriver hvordan virksomheter og myndigheter skal gå frem i arbeidet for et mer inkluderende arbeidsliv. GRIP er medlem av bedriftshelsetjenesten ved Norsk Legesenter AS. GRIP betaler insentiver for at de ansatte skal gå eller sykle til jobben, og vi gir treningsstøtte.

Sykefraværet i 2004 var på 2,9% mot 7,8 % i 2003 og 3,9% i 2002.

Ingen skader eller ulykker intr traff i GRIP i løpet av 2004.

Fysisk arbeidsmiljø

Vi har siden innflyttingen i nåværende lokaler arbeidet med innnetemperaturen i lokalene, det har vært for varmt om sommeren og for kaldt om vinteren. Tiltak er iverksatt i samarbeid med utleier.

Bedriftshelsetjenesten har gjennomført gjennomgang av alle arbeidsplassene, og tiltakene som ble foreslått er iverksatt.

Psykisk arbeidsmiljø

De ansatte i GRIP har stor mulighet til å påvirke sin egen arbeidssituasjon. De ansatte har en fast representant og en vararepresentant i styret. Det er gjennomført medarbeidersamtaler med alle ansatte i 2004.

Verneombudet samarbeider med administrasjonen når det gjelder arbeidsmiljøspørsmål. Arbeidsmiljøkartlegging er gjennomført, oppfølgingstiltak legges inn i handlingsplanen for 2005. Alle ansatte møtes en gang i uken for å utveksle informasjon om aktuelle saker.

Kunnskap og ferdigheter

Vi vil ansette og utvikle dyktige og motiverte medarbeidere. Vi oppmuntrer våre ansatte til å utvikle sine fagkunnskaper og ferdigheter i samsvar med GRIPs behov og deres egne interesser og ferdigheter.

Forhold som kan påvirke det ytre miljø og tiltak for å begrense påvirkningen

Hovedvirksomheten til GRIP er formidling av informasjon. Dette påvirker miljøet via reiser som foretas, og i forbindelse med produksjon, trykking og utsending av informasjonsmateriell. I tillegg påvirkes miljøet av selve kontordriften.

GRIP tenker helhetlig i alle miljøspørsmål. I 2004 har vi fokusert på følgende områder:

- GRIPs arbeid skal bidra til at private og offentlige virksomheter skal bli mer miljøeffektive: GRIPs virksomhet har totalt sett en positiv miljøpåvirkning, den indirekte miljøpåvirkning fra vårt arbeid med prosjekter i private og offentlige virksomheter er høyere enn vår direkte miljøpåvirkning. Følgende eksempler belyser hvordan GRIPs arbeid bidrar til at næringslivet reduserer sin miljøpåvirkning:
  - Arbeidet med **miljøbevisste offentlige innkjøp** tar utgangspunkt i at ved å benytte markedsmakt vil offentlig sektor påvirke næringslivet til å ta i bruk miljøvennlige løsninger og stimulere til at leverandørene dreier sin produktutvikling og sitt produktsortiment i en mer miljøvennlig retning.
  - Arbeidet med **markedsføring og informasjon**, herunder med **den nasjonale miljøprisen Glassbjørnen**, påvirker og endrer næringslivets syn på hvordan de skal løse sine miljøutfordringer. Eks.: Kriteriene for tildeling av Glassbjørnen belønner virksomheter som kan vise til resultater innen miljøpolitisk prioriterte resultatområder. Eksempel på slike tiltak er bærekraftig utnyttelse av naturressurser, redusert bruk av skadelige stoffer i produkter og materialer og utvikling/iverksetting av energieffektive løsninger.
- GRIPs daglige drift skal medføre minst mulig avfall. GRIP velger produkter og løsninger på bakgrunn av livsløpskostnader, kvalitet og miljøegenskaper: Vi har prosedyrer for avfallsminimering med tiltak som alle ansatte følger opp. Vi arbeider for å hindre at avfall oppstår ved å:
  - velge løsninger og produkter med lang levetid
  - etterspørre produkter som er produsert med resirkulert materiale
  - etterspørre produkter som er klargjort for demontering og gjenbruk/gjenvinning av komponentene
  - generere mindre papiravfall i den daglige driften
  - unngå bruk av engangsprodukter der det finnes gode alternativer
- GRIP skal minimere miljøbelastningen knyttet til transport: Vi har prosedyrer for å oppnå reduksjon i miljøbelastningen ved reiser til og fra arbeidet og reiser i arbeidstiden, og har

gjennomført tiltak som fremmer bruk av offentlig kommunikasjon for ansatte i GRIP og underleverandører til GRIP.

- GRIP minimerer miljøbelastningen knyttet til energibruk ved å benytte fjernvarme til oppvarming.
- Vi arbeider planmessig med egne leverandører ved å stille miljøkrav samtidig som leverandørene skal være konkurransedyktige på pris. De to siste årene har vi kun brukt ISO-sertifiserte leverandører av kontorrekvisita og papir.

Utslipp av helse og miljøfarlige kjemikalier

Det er liten risiko for utslipp forbundet med GRIPs virksomhet.

Økonomisk status og fremtidsperspektiver

GRIP har ambisiøse planer for sitt videre arbeid.

Prosjektmidler fra Miljøverndepartementet i år 2004 var på kr 8.500.000, i 1993 var støtten kr 12.900.000. Dette er en betydelig reduksjon som medfører økt krav til egeninntjening for GRIP. I løpet av noen år skal vi øke finansieringen fra andre kilder enn Miljøverndepartementet til samme nivå som prosjektmidlene fra Miljøverndepartementet utgjør.

I denne prosessen skal GRIP arbeide aktivt og nært med kundene for å få til gode og praktiske løsninger, i nær kontakt med myndighetene. Dette vil gi et større og sterkere GRIP, med god kompetanse på miljøbevisste innkjøp og reiseliv/økoturisme.

Disponeringer og godtgjørelser

GRIPs årsregnskap 2004 har et overskudd på kr 33.799 etter finansinntekter. Overskuddet benyttes til økning av egenkapitalen.

Forutsetningen om fortsatt drift er til stede, og årsregnskapet for 2004 er satt opp under denne forutsetningen.

GRIP har ingen aksjer eller pensjonsforpliktelser.

GRIP har hittil blitt revidert av Riksrevisjonen, som utfører revisjonen vederlagsfritt. Fom 2005 vil GRIP bli revidert av en ekstern revisor, dette som en konsekvens av ny stiftelseslovgivning.

Oslo 2.juni 2005

Leiv L. Nergaard
Styreleder

Petter Arnestad

Geir Høiby

Anne Helene Lindseth

Trygve Riis

Steinar Storelv

Jan M. Vevatne

Halvor Wøien

Eva Britt Isager
Direktør

GRIPs årsregnskap 2004

GRIP ÅRSREGNSKAP 2004			
Resultatregnskap	Note	Pr. 31.12.2004	Pr. 31.12.2003
Salgsinntekter		1 574 938	1 026 395
Kurs/Deltakerinnt.		427 119	177 522
Tilskudd		10 547 753	15 750 003
Annen driftsinntekt		1 461 788	997 262
Sum driftsinntekter	2	14 011 598	17 951 182
Lønnskostnad	3	7 799 575	9 026 985
Avskrivninger	4	340 248	548 898
Annen driftskostnad		3 207 665	6 248 319
Prosjektkostnader		2 667 482	1 567 447
Sum driftskostnader		14 014 970	17 391 649
Driftsresultat		- 3 372	559 533
Annen renteinntekt		40 022	58 550
Annen rentekostnad		2 851	2 021
Ordinært resultat	5	33 791	616 062
Årsresultat		33 791	616 062
Overføringer			
Til annen egenkapital	5	33 799	616 062
Sum		33 799	616 062

ÅRSREGNSKAP 2004			
Balanse	Note	Pr.31.12.2004	Pr.31.12.2003
Anleggsmidler			
Driftsløsøre, inventar og lignende	4	494 793	608 112
Sum anleggsmidler		494 793	608 112
Omløpsmidler			
Kundefordringer	6	302 715	429 471
Andre fordringer		524 916	518 547
Fordring MD/andre		364 877	29 713
Sum fordringer		1 192 508	977 731

Bankinnskudd, kontanter og lignende	4 851 897	6 100 742
Sum omløpsmidler	6 044 405	7 078 473
Sum eiendeler	6 539 198	7 686 585

GRIP ÅRSREGNSKAP 2004

Balanse	Note	Pr. 31.12.2004	Pr. 31.12.2003
Selskapskapital		200 000	200 000
Opptjent egenkapital			
Annen egenkapital		3 743 906	3 710 106
Sum egenkapital		3 943 906	3 910 106
Gjeld			
Langsiktig gjeld			
Kortsiktig gjeld	7		
Leverandørgjeld		598 586	108 271
Skyldige offentlige avgifter		790 247	718 797
Gjeld avtalepartnere		208 055	248 353
Annen kortsiktig gjeld		732 297	838 861
Mottatte inntekter ikke inntektsført		266 108	1 862 195
Sum kortsiktig gjeld		2 595 292	3 776 478
Sum gjeld		2 595 292	3 776 478
Sum gjeld og egenkapital		6 539 198	7 686 584

Leiv L. Nergaard
Styreleder

Petter Arnestad

Geir Høiby

Anne Helene Lindseth

Trygve Riis

Steinar Storelv

Jan M. Vevatne

Halvor Wøien

Eva Britt Isager
Direktør

Noter

Note 1: Prinsipper for regnskapsføring

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapskikk for små foretak. Kostnadene er ført opp når de er påløpt, og inntektene er ført når kostnadene de skal finansiere er oppstått.

Note 2: Inntekter

Totale inntekter fremkommer slik:

Tilsagn fra MD	9.414.900
Tilsagn fra andre	1.132.853
Avg.pl. omsetning	1.574.938
Andre inntekter	1.888.907
Totalt	14.011.598

Tilsagn fra Miljøverndepartementet

Posten består av 8.500.000 kr av MDs hovedtilsagn i 2004, 667.622 kr av MDs tilsagn fra 2003, 65.028 kr fra MD 2001 og 182.250 kr av MDs tilsagn fra 1997 (gjelder innkjøpssatsingen, samarbeid med NIMA).

Tilsagn fra andre i 2004

GRIP har mottatt tilsagn fra andre finansieringskilder i 2004 – inntektene er ført ettersom kostnadene har påløpt.

Kompetanseutviklingsprogrammet Reiseliv	305.040
Statens Forurensningstilsyn 2002	103.692
Statens Forurensningstilsyn 2000	121.921
Arbeidsmiljøfondet NHO	165.877
Kompetanseutviklingsprogrammet Billakk	112.190
NHO Miljørapporteringsprisen	100.000
Husbanken	99.000
Prosessind. Landsforening	100.000
Korrosjonsentreprenørens forening	25.132
Totalt	1.132.853

GRIPs egne inntekter i 2004

Avgiftspliktig omsetning; kurs, foredrag, oppdrag	1.574.938
--	------------------

Andre egne inntekter	
Inntekter fra prosjekter	743.678
Husleie/møteromsinnt.	506.340
Diverse inntekter foredrag	211.770
Annen driftsinntekt	1.461.788
Deltakerinntekter	106.080
Kursinntekter	287.172
Honorarinntekter	21.290
Inntekter veiledningshefter	12.577
Kurs/deltakerinntekter	427.119

Totalt egne inntekter	3.463.845
------------------------------	------------------

Både Salgsinntektene og Andre driftsinntekter har økt pga økt andel konsulentoppdrag for GRIP.

Totale tilskudd har gått ned, pga mindre overførte tilskudd fra tidligere år.

Note 3: Lønnskostnader

GRIP hadde ved utgangen av 2004 atten ansatte, 11 kvinner og 7 menn, en færre enn ved starten av året. Av de 18 var to personer ansatt i prosjektstillinger.

Godtgjørelser som er utbetalt i 2004:

Styrehonorarer GRIP	215.833
---------------------	---------

GRIPs direktør mottok et vederlag på kr 514.120 i 2004.

Spesifiserte lønnskostnader:

Lønnskostnader	6.183.422
Refusjon syke/fødselspenger	- 77.418
Styrehonorarer	215.833
Påløpte feriepenger, ordinære og avtalefestede	732.305
Arbeidsgiveravgift	1.010.166
Refusjon arbeidsgiveravgift	- 10.916
Refusjon arbeidsreiser	87.746
Yrkesskadeforsikring	9.330
Totalt	8.150.468

Lønnskostnader drift	7.799.575
Lønnskostnader prosjekter	350.893
Totale lønnskostnader	8.150.468

Det er foretatt en endring i oppsettet av drifts- og prosjektkostnader, fom 2004 er lønns- og driftskostnader som relaterer seg til prosjektene rapportert under "Prosjektkostnader" i årsregnskapet.

Prosjektkostnader	509.570
Lønnskostnader prosjekter	350.893
Driftskostnader prosjekter	1.168.147
Reise- og seminarkostnader prosjekter	638.872
Totale prosjektkostnader	2.667.482

Det er en stor nedgang i de kostnadene som er ført direkte på konto prosjektkostnader, delvis pga færre oppdrag fra myndighetene og flere rene rådgivningsprosjekter. Total sett øker prosjektkostnadene i årsregnskapet pga nytt oppsett med prosjektrelaterte lønns- og driftskostnader rapportert under prosjektkostnader.

Note 4: Anleggsmidler

Anskaffelseskost 1.1.2004	608.112
Tilgang gjennom året	226.929
Avgang gjennom året	0
Av og nedskrivning	340.248
Bokført verdi 31.12.2004	494.793

Note 5: Resultat**GRIPs resultat fremkommer slik:**

Egne inntekter	3.463.845
Finansinntekter	37.171
Totale egne inntekter:	3.501.015
Benyttet i 2004	3.467.216
Økning av egenkapitalen i 2004	33.799

Finansinntekter fremkommer slik:

Andre renteinntekter	40.022
Andre rentekostnader	2.851
Finansinntekter netto	37.171

Note 6: Omløpsmidler

Kundefordringer salg veiledere	7.328
Kundefordringer leietakere	290.433
Kundefordringer seminardeltakere	4.954
Kundefordringer totalt	302.715

Forskuddsbetalte fakturaer	524.915
Andre fordringer	524.915

Husbanken	99.000
PIL til substitusjonspro	100.000
NHO arbeidsmiljøfondet til subst.pro.	165.877
Fordringer andre	364.877

Fordringer andre består av inntekter som er anmodet utbetalt i henhold til kostnader påløpt i 2004 (og som er mottatt i 2005). Forskuddsbetalte fakturaer vil si fakturaer som er mottatt og betalt i 2004, men som gjelder kostnader som vil påløpe i 2005.

Note 7: Gjeld

Ordinær leverandørgjeld utgjør kr 609.345 pr. 31.12.04. Gjeld avtalepartnere er gjeld til NHO som er midler vi har til disposisjon for arrangementet miljørapporteringsprisen i 2004, men som skal returneres til NHO i 2005.

Leverandørgjeld	598.586
Gjeld NHO miljørappr.prisen	208.055

Mottatte, ikke benyttede midler pr. 31.12.04:

Gjeld MD 1997	138.593
Gjeld MD 2003	45.000
Gjeld SFT 2002 Klimaverktøy	82.515
Totalt	266.108

Skyldige feriepenger	732.296
Skyldige offentlige avgifter	790.247
Totalt	1.522.543

Gjeld MD 1997 er midler mottatt til innkjøps-satsingen som ikke er benyttet ennå, de vil bli overført til 2005. Gjeld MD 2003 er øremerkede midler mottatt til Produktinformasjonsbanken, disse vil bli benyttet i 2005.

Gjeld totalt blir dermed kr 2.5695.292.

Nøkkeltall

GRIP er i alle sine prosjekter opptatt av følgende:

- Gi bedriftene bedre oversikt, synliggjøre miljøbelastninger, forbedringsmuligheter og effektiviseringsmuligheter.
- Påpeke mulighetene for kostnadsreduksjoner ved å gi virksomhetene økt kompetanse i forhold til effektive innkjøp av varer og tjenester.

GRIP arbeidet med følgende prosjekter i 2004 (tall for 2003 i parentes):

Dataverktøy	7	(6)
Informasjon, opplæring, veiledning	17	(42)
Internasjonale prosjekter	4	(5)
Innkjøp og miljøledelse	40	(39)
Miljøpriser	3	(3)
Sertifisering, merkeordning		(4)
Utredning, undersøkelse	2	(4)
Sum prosjekter	73	(103)

Fordelingen av GRIPs samlede ressurser på arbeidet med CSR og de miljøvernpolitiske resultatområdene er som følger (tall for 2003 i parentes):

Biologisk mangfold	3%	(8%)
Kjemikalier, forurensning og avfall	13%	(30%)
Klima og energi	21%	(20%)
Kulturminner og friluftsliv	1%	(3%)
Regional planlegging	2%	(8%)
Innkjøp og miljøledelse	55%	(27%)
Internasjonalt arbeid	5%	(4%)

GRIPs resultat fremkommer slik (tall i hele tusen kroner):

	2004	2003	2002	2001
Kurs, seminarer og prosjektinntekter:	3 464	2 201	7 091	2 027
Tilskudd	10 548	15 750	25 944	32 561
Sum driftsinntekter	14 012	17 951	33 035	34 588
Sum driftskostnader	-14 015	-17 392	-30 554	- 36 564
Renteinntekter	37	57	304	285
Årsresultat	34	616	2 785	- 1 691

Registreringer fra de siste årene viser at tilskuddene utløser egeninnsats i private og offentlige virksomheter i forholdet 1:2, dvs at tilskudd fra staten på kr 15 mill utløser ca kr 30 mill i egeninnsats i virksomheter GRIP arbeider sammen med. I tillegg genererer GRIPs verktøy og veiledningsmaterieell en god del aktiviteter i de virksomhetene som tar dette i bruk, vi har ikke målt omfanget av denne aktiviteten.

Reduksjonene på inntekts- og kostnadssiden fra år 2002 til år 2003 skyldes at ØkoByggprogrammet ble avsluttet ved utgangen av år 2002.

Inntektene fremkommer slik:

Fra:	2004	2003	2002	2001
Nærings- og handelsdepartementet				138
Statens forurensingstilsyn	226	144		351
Kommunal- og regionaldepartementet			6 000	5 071
Produktregisteret				300
NVE/ENOVA		1 165	2 835	4 671
Husbanken	99			100
Kompetanseutviklingsprogrammet	417	736	148	
NHO	100	19	43	
Forsvarsdepartementet		86	914	
Utenriksdepartementet		252	10	
NORAD			314	
Miljøverndepartementet (utover grunnbevilgning)				930
Coop/HSH				145
Arbeidsmiljøfondet (NHO)	166	240		
TBL/Korrosjonsentreprenørenes forening/Prosessindustriens landsfor.	125	175		
Oslo Kommune		50		
Sum fra andre enn MD	1 133	2 867	10 264	11 706
Sum tilskudd fra MD	9 415	12 883	15 680	20 856
Sum egne inntekter	3 464	2 201	7 091	2 027
	14 012	17 951	33 035	34 588

GRIPs arbeid i 2004**Prosjekter gjennomført for Miljøverndepartementet:**

GRIP har arbeidet med følgende innsatsområder på oppdrag fra Miljøverndepartementet:

1. Spredning, tilstedeværelse, markedsutvikling. Fokus på miljøledelse i private virksomheter
2. Grønn stat – utvikle etterspørsel etter miljøledelse og innkjøp
3. Eksempler og tips, herunder eksempler fra Glassbjørnen
4. GRIP forum, inkludert årskonferansen og medlemskap
5. Bygg, anlegg, eiendom, kjøpesentre. Spre resultater og verktøy til virksomhetene
6. Miljøkompetanse i handelen
7. Tekstilpanelet
8. Nasjonal handlingsplan - 10-års-plan for bærekraftig produksjon og forbruk
9. Destinasjonsutvikling, Økoturisme
10. Produktinformasjonsbanken, Substitusjonsverktøyet, Miljøtiltak Maling og Lakk – ferdigstilling og markedsføring

Innsatsområde 1: Spredning, tilstedeværelse, markedsutvikling. Fokus på miljøledelse i private virksomheter

Området har omfattet følgende prosjekter:

- a) Markedsføringsverktøy
- b) Grønn Festival
- c) greenhotels.no
- d) Forum for miljøsertifisering
- e) Produktforvaltning

- f) Miljøeffektive innkjøp
- g) Offentlige anskaffelser
- h) Opplæring avfallshåndtering
- i) Initiativ for etisk handel
- j) Miljørapportering
- k) Spredning miljøledelse

GRIPs største satsing i 2004 har vært på innsatsområdet spredning, tilstedeværelse og markedsutvikling med fokus på miljøledelse i private virksomheter. Arbeidet med effektive innkjøp har vært viktig i denne sammenhengen. Vi har vektlagt opplæring av virksomheter.

GRIP har i 2004 brukt kr 2.337.500 til prosjekter i dette innsatsområdet.

I 2005 skal GRIP særlig arbeide med effektive innkjøp i offentlige virksomheter. Vi tror denne strategien også vil ha stor innvirkning på omfanget av miljøledelse i privat sektor, bl a fordi et av målene med å arbeide med innkjøp i offentlig sektor er at offentlige virksomheter skal stille krav til sine leverandører, dette vil medføre at flere private virksomheter vil implementere miljøledelsessystemer.

Kort omtale prosjektene i innsatsområdet:

Markedsføringsverktøy

Vi har utviklet et system som effektiviserer vår kontakt med private og offentlige virksomheter for å få økt kontakt med virksomhetene.

Grønn Festival

Arbeidet med grønne festivaler er en alternativ inngang til arbeidet med miljøledelse. Festivalene er store og svært kommersielle arrangementer, de er store innkjøpere, inkluderer mange ulike målgrupper og tiltrekker seg mange mennesker, og de bygger på samarbeid med ulike typer private og offentlige virksomheter.

GRIP har et samarbeid med Norsk Rockforbund, der vi bl a har utviklet en miljøhåndbok for festivaler. Miljøhåndboken er distribuert til alle landets kommuner og alle festivaler og utearrangement vi har oversikt over.

GRIP fortsetter samarbeidet med Norsk Rockforbund med mål at alle festivaler skal bruke verktøyet som er utviklet. Potensialet er stort bl a i forhold til avfallsreduksjoner. GRIP har god statistikk for redusert miljøbelastning fra Øyafestivalen. Dette er dessuten et konsept som de øvrige nordiske land er svært interessert i å kopiere, bl a er det ønske om å utvikle et nordisk veiledningshefte, og det er

interesse for å få til en sertifisering lik Miljøfyrtårn. Konseptet gir gode muligheter i forhold til å få innført miljøledelsessystemer i virksomheter. Konseptet har i tillegg et stort potensial i forhold til å få interesse og omtale i befolkningen. Øyafestivalen har til nå hatt særlig fokus på innkjøp, avfall, økologisk mat og miljøledelse. Videre fremover vil vi arbeide med andre miljøområder, som energi og transport.

Eksempel avfall:

Avfallsfraksjoner	Mengde i kg	Kostn./-inntekt behandling kr/kg	Kost./-inntekt fraksjon kr	Kostnader utstyr kr/uke	Kostnader håndtering kr
Papir	200	0,00	0	50	900
Papp	1800	-0,20	-360	0	800
Plastglass	900	-0,50	-450	150	2000
Plastfolie	200	-0,15	-30	0	800
Klart glass	820	-0,15	-123	100	3000
Drikkekartong	100	0,00	0	50	900
Farlig avfall	0	0,00	0	0	0
Våtorganisk	2050	0,00	0	2000	5260
Treverk	500	0,45	225	0	400
Restavfall	6760	1,10	7436	3800	1200
SUM	13330		6698	+6150	+15260

Sorteringsgrad økte fra 0 til 49%, dvs at bare halvparten av avfallet ble levert som restavfall. Dette ga en total kostnad 28.108,- noe som var en relativ kostnadsreduksjon på 30%. Målsetningen for neste års sortering er at sorteringsgraden øker til 70% og at kostnadene skal reduseres med ytterligere 20%.

På Øyafestivalens to dager ble det produsert ca 13 tonn avfall. "Bak kulissene" ble avfallet sortert i 10 fraksjoner, mens det på publikumsområdet bare var restavfall. Her var det i tillegg pant på plastglass, drikkebeget, bærehanker (ølbærere) og pizzaesker.

greenhotels.no

GRIP bygger opp et nettsted hvor vi presenterer overnattingsbedrifter i Norge som har et miljømerke, eller på annen måte kan dokumentere at de har en miljøeffektiv drift. Overnattingsbedrifter kan dermed markedsføre sin miljøinnsats og lettere ta ut den markedsfordel miljøeffektiv drift kan gi. Bakgrunnen for prosjektet er henvendelser vi har fått, både fra bedrifter som synes det er vanskelig å markedsføre miljøarbeidet, og kunder som ønsker å finne miljøvennlig overnatting i Norge.

I prosjektet har vi samarbeidet med Miljøfyrtårn, Innovasjon Norge, Stiftelsen Miljømerking, Teknologisk Institutt og Statens Forurensningstilsyn.

greenhotels.no vil motivere flere reiselivsbedrifter til å jobbe med miljø og miljøledelse. På sikt vil det kunne bidra til en økning i antall miljøsertifiserte reiselivsbedrifter. Nettstedet vil gjøre det lettere for reiselivsbedrifter å ta ut markedsfordeler som miljøarbeid kan gi og bidrar til at bedriftene fortsetter arbeidet.

Alle bedrifter som ønsker det, og som har Svanemerket, EU-blomsten, ISO 14001, EMAS eller Miljøfyrtårn er registrert og omtalt på www.greenhotels.no Totalt har vi registrert 50 slike bedrifter på nettstedet.

Forum for Miljøsertifisering og Miljømerking

Målet for prosjektet har vært at alle norske virksomheter og forbrukere skal bli kjent med de viktigste ordningene for miljøsertifisering og miljømerking. Dette er et nasjonalt forum som arbeider med samordning av informasjon om de viktigste miljøsertifiserings- og miljømerkeordningene. Forumet har utviklet felles informasjonsmateriell som er lagt ut på deltakerorganisasjonenes nettsider.

Forumet har følgende deltagere:

- GRIP: Koordinerer arbeidet i forumet
- Dovre Sertifisering: Representant for sertifiseringsorganene for NS-EN ISO 14001 og EMAS
- Debio: Administrerer Ø-merket
- Stiftelsen Miljøfyrtårn: Administrerer Miljøfyrtårnprogrammet
- Stiftelsen Miljømerking: Sekretariat for Svanemerket og EU Blomsten
- NHO: Miljøvaredeklarasjoner

Produktforvaltning

Mål for prosjektet har vært utvikling av informasjonsmateriell og spredning av GRIPs produkter, verktøy, veiledningshefter og kurs. Vi har utviklet informasjonsmateriell på norsk og engelsk, brosjyrene er svært enkle, og bygget opp om fordelene ved å vektlegge miljø og bærekraftig produksjon og forbruk. Stikkord er GRØNN (miljøvennlige produkter og produksjon), FRISK (sunt og motiverende arbeidsmiljø og god etikk) og LØNNSOM (oversiktlig økonomi, mindre sløsing). Informasjonen er spredd til virksomhetene bl a via Innovasjon Norges distriktskontorer og via NHO og HSH.

Miljøeffektive innkjøp i Vestfold

Profesjonelle innkjøpere har betydelige markedsrett. En dreining mot miljøeffektive innkjøp i offentlig og privat sektor er et kraftig virkemiddel for å nå målet om bærekraftig produksjon og forbruk.

Prosjektet fungerer som en paraply som dekker og knytter sammen resultatmål som omfatter flere sektorer, departementer og regionale statsetater. Prosjektets mål er å inkludere alle offentlige innkjøpere i Vestfold, både innen kommunal og statlig sektor. Fylkesmannen vil gjennom å stå som koordinator bidra til en effektiv gjennomføring av statlige krav og politikk. Fylkeskommunen har utpekt innkjøp som satsingsområde i samarbeidet mellom fylkeskommunen og fylkesmannen. Kommunene kommer inn i arbeidet dels gjennom innkjøpssamarbeid med fylkeskommunen, dels direkte gjennom uavhengige innkjøp.

Miljøeffektivitet er et sentralt aspekt i dette arbeidet, standarder, begrepsinnhold og verktøy er kjernepunkter.

GRIPs tredje innkjøpsprosjekt i Vestfold har bidratt til at Vestfold er et av fylkene i landet som satser mest på kostnadseffektive offentlige innkjøp. GRIP har hatt et aktivt samarbeid med fylkesmannen i Vestfold i flere år.

Miljøvernminister Knut Arild Hareide valgte å legge åpningen av det nasjonale internettværktøyet for innføring av miljøledelse til Vestfold.

Kommunale innkjøp bør også gå i miljøets tjeneste, sier miljøvernminister Knut Arild Hareide. Foto: Atle Møller (Sandefjord Blad)

Offentlige anskaffelser

GRIP har arbeidet mye med offentlige anskaffelser og regelverk i de seneste årene, blant annet som bidragsyter til Nærings- og handelsdepartementets veileder "Miljø og regelverk for offentlige anskaffelser". De fleste juridiske problemstillingene er avklart, og de offentlige innkjøperne må nå utnytte de mulighetene som regelverket gir. Imidlertid mangler både innkjøpere og bestillere kompetanse, og i frykt for å gjøre feil er det mange som heller lar være å ta miljøhensyn. Hensikten med dette prosjektet er å sette offentlige virksomheter bedre i stand til å etterleve regelverket gjennom å utvikle og tilby et opplæringstilbud på miljø og offentlige anskaffelser. Kurset baseres på kompetanse og erfaring GRIP har opparbeidet seg på temaet gjennom en årrekke.

Opplæring avfallshåndtering

Kurset skal gi en oversikt over avfallsområdet, utfordringer og muligheter innen organisering av avfallsbehandling, hvilke tekniske løsninger som finnes, hvilken kompetanse medarbeiderne trenger osv. Målene er å sette virksomheten i stand til å finne gode løsninger for avfallsminimering og – håndtering, og få dette til å fungere i hverdagen. Det skal oppnås konkrete resultater i form av reduserte kostnader, redusert restavfallsandel, og over tid avfallsreduksjoner.

Initiativ for etisk handel

GRIP er medlem i Initiativ for Etisk Handel for å bidra med miljøkunnskap til IEH og de øvrige medlemmene. Vi har utviklet og fått inn miljøkrav i retningslinjene for etisk handel. Initiativ for etisk handel har sterkt fokus på innkjøpere og leverandører, men arbeider mest med handel mellom Norge og andre land.

Miljørapportering

Prisene for beste rapportering om samfunnsansvar og beste miljørapport deles ut årlig. Den norske juryen innstiller og evaluerer også for den europeiske pris for beste miljørapport.

Prisen gis for rapporteringen, og er ingen garanti for den faktiske miljøpåvirkningen. Den norske prisen deles ut sammen med Den norske Revisorforening, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Norges Rederiforbund, Norske Finansanalytikeres Forening, Næringslivets Hovedorganisasjon og Norske Siviløkonomers Forening. GRIP har sekretariat for Prisen.

Hensikten med prosjektet er bl a å øke interessen for miljøinformasjon i samfunnet og bedre beslutningsgrunnlaget for ulike aktørgrupper, eks finansmiljøene.

Årets vinnere ble Statoil ASA (beste rapport om samfunnsansvar), Tine BA (beste miljørapport) og Tinfos Titan & Iron KS (beste miljørapport fra mindre bedrift).

Spredning miljøledelse

Miljøledelse er et verktøy for å øke bevisstheten om miljøkonsekvensene av en virksomhet og å

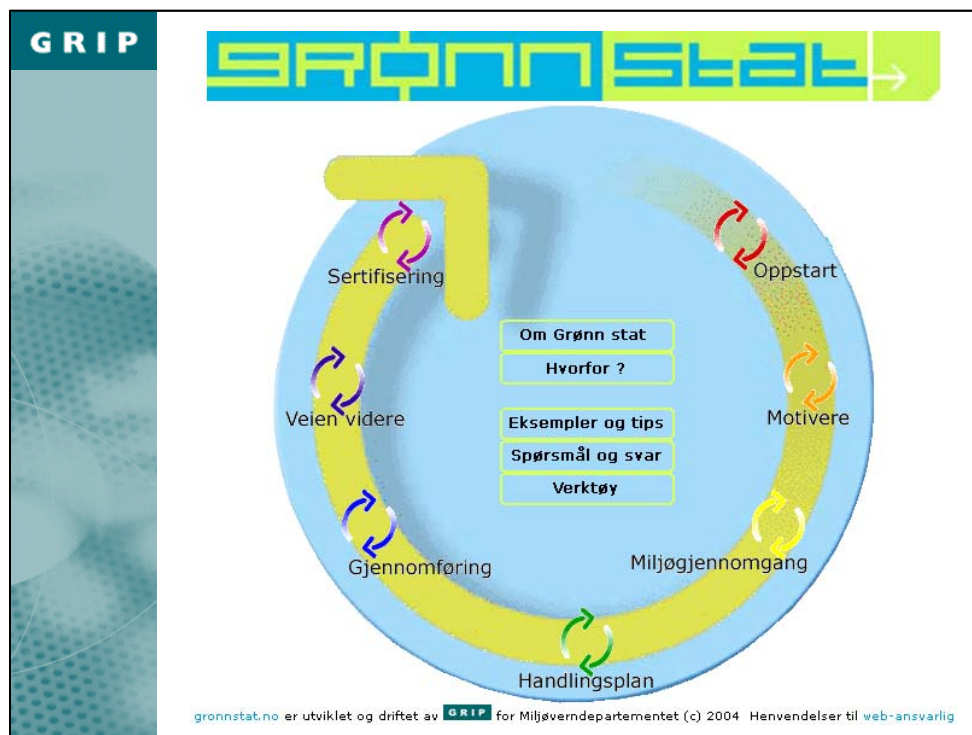
sette i gang et systematisk arbeid for å endre virksomheten i mer miljøvennlig retning. En forutsetning for å lykkes i arbeidet for en bærekraftig utvikling er å se og tenke helhet. Gjennom å innføre miljøkrav ved innkjøp (leverandører og entreprenører) og gjennom krav til helhetlige løsninger ser vi en stor mulighet til å påvirke produksjon, produkter og tjenester. Miljøledelse inkluderer alle miljøpolitiske områder, fra energi og transport til arbeidet med avfall og håndtering av kjemikalier.

GRIP har utviklet Vimpel, et internettbasert prosjektverktøy for virksomheter som ønsker å miljøsertifisere seg. Verktøyet kan brukes av virksomheter som ønsker å implementere et miljøstyringssystem, og det kan føre frem til ISO 14001 og/eller EMAS. Vimpel er et godt og unikt konsept som gir virksomhetene verdifull støtte ved oppbygging av miljøledelsessystem, verktøyet er nyttig også for virksomheter som ikke har sertifisering som mål.

Innsatsområde 2: Grønn stat – utvikle etterspørsel etter miljøledelse og innkjøp

GRIP har i 2004 brukt kr 1.300.000 til prosjekter i dette innsatsområdet.

For Grønn stat er det satt som mål at alle statlige virksomheter innen utgangen av 2005 skal ha innført miljøledelse som en integrert del av sitt styringssystem. Statens drift påvirker miljøet gjennom blant annet innkjøp, energibruk, transport og avfallshåndtering. Staten som innkjøper har betydelig markedsrett og er en stor kunde for næringslivet. Ny lov om offentlige anskaffelser trådte i kraft 1. juli 2001. Loven omfatter både statlige, kommunale og fylkeskommunale anskaffelser. Ved planlegging av anskaffelser skal det tas hensyn til livssyklus-kostnader og miljømessige konsekvenser (lovens §6). Hver enkelt virksomhet er direkte ansvarlig for egne innkjøp og må påse at miljøhensyn blir tatt ved den enkelte anskaffelse. Det er viktig at statlige virksomheter etablerer rutiner og opparbeider kompetanse som grunnlag for å ta miljøhensyn ved innkjøp.

GRIP har i 2004 utviklet nettstedet www.grønnstat.no, med informasjon om metoder, verktøy og eksempler. Nettstedet er praktisk lagt opp til å løse alle statlige virksomheter gjennom kravet de har til å innføre miljøledelse innen utgangen av 2005.

Andre aktiviteter i arbeidet med Grønn stat:

- Ta kontakt med større etater for å informere om Grønn stat og tilby GRIPs assistanse
- Delta på møter med statlige virksomheter (ledelse, intern prosjektgruppe for Grønn stat, og lignende)

- Kurs i innføring av miljøledelse (Åpne kurs over en dag og skreddersydde kurs for virksomheter)
- Besvare e-post og telefoner om arbeidet med innføring av miljøledelse

I 2005 vil vi etablere innkjøpsnettverk for ulike grupperinger i staten, f.eks sykehus, høyskoler og universiteter med mer.

Miljøpotensial i Grønn Stat (kilde: SFT)

Innsatsområde	Reduksjon i %	Reduksjon pr. årsverk
Energiintensitet i bygg	-24% (kWt/kvm)	46 kWt/kvm/år
Avfall (eksklusiv kantine):	-43% (kg/årsverk)	160 kg/årsverk
Papirforbruk:	-42% (ark/årsverk)	4600 ark/årsverk
Tjenestekjøring med egen bil	-44% (km/årsverk)	290 km/årsverk

Hvis tallene ekstrapoleres for all statlig virksomhet vil dette kunne gi følgende reduksjoner i forbruk:

- energibruk i bygg (2 mill. kvm): 92 GWt (ca. 60 mill. kroner/år) (inkluderer ikke Forsvarets 6 mill. kvm)
- avfall (basert på 110 000 statsansatte): 17.600 tonn (inkluderer ikke matavfall)
- papirforbruk: en besparelse på over 500 mill. ark (noen prognoser ligger på over 1000 mill ark). Økonomisk betyr det en besparelse på 5- 10 mill. kroner i innkjøp og mellom 100 og 200 mill. kroner i utskriftskostnader (laser)
- tjenestekjøring – ca. 32 mill. km mindre kjørt, eller 96 mill. kr. (statens satser), eller ca 6.400 tonn CO2 (200 g/km).

Innsatsområde 3: Eksempler og tips, herunder eksempler fra Glassbjørnen

GRIP har i 2004 brukt kr 393.750 til prosjektet.

GRIPs eksempelsamlings viktigste hensikt er å gi størst mulig synergieffekt i sammenheng med bruken av våre verktøy. Eksempelene skal gi matnyttig og praktisk veiledning på det konkrete stedet brukeren befinner seg i en prosess, for eksempel ved innføring av miljøledelse og bruk av VIMPEL eller ved bruk av vår innkjøpsveileder. I tillegg vil vi være nøye på kvalitet og ikke være opptatt av kvantitet – vi trenger ikke mange halvgode eksempler – vi trenger heller nyttige og praktiske eksempler. Eksempelene skal også inneholde kontaktinformasjon.

Les mer:

<http://www.grip.no/Felles/eksempelsamling.htm>

Eksempel fra GRIPs eksempelsamling:

Fylkesmannen i Vestfold oppgraderte PCer (Ex0018)Fylkesmannen i Vestfold

- Utgangspunktet er maskiner av typen Compaq Deskpro EP 6350, Pentium II 350 Mhz, 10 GB harddisk, 128 MB minne, innkjøpt 1998 og 1999. Fylkesmannen i Vestfold har ca 50 stk av denne modellen. Konfigurasjonen har svakheter i daglig drift ift. bl.a. Microsoft Office 2000 og Ephorte. Maskinen er den svakeste pc modellen vi har. Det var behov for større ytelse på maskinene, de var for trege når det ble brukt elektronisk arkiveringsverktøy (Ephorte).
- Det var fire alternative anskaffelsesformer: 1. Nye maskiner: Vil være dyrere i anskaffelse, men gi tilstrekkelig ytelse, og brukstid på ca 3-4 år. En maskin med foretrukket konfigurasjon (ex skjerm) vil ligge på ca 7000 kr. 2. ASP-løsning: Er tidligere vurdert å ikke brukes hos oss. Blir derfor ikke vurdert i dette kjøpet. 3. Kjøpe maskiner fra Alternativ data: Vil bli dyrere enn egen oppgradering 4. Oppgradering av eksisterende maskiner.
- Vi valgte følgende løsning: erstatte harddisk og sette inn ekstra minnebrikke for til sammen kr. 1000,-. PCer har ulik levetid; noen modeller har bedre forutsetninger for et "forlenget liv". Denne modellen har vist seg å ha gode komponenter; vi har hatt minimalt med problemer med den.

- Vi gjorde noen tester og erfarte følgende: Saksbehandlere med spesielle behov så som avansert GIS (kart) programmer måtte ha en kraftigere nyere PC. Saksbehandlere som bruker pc til Ephorte, brevskrivning og lettere GIS bruk klarte seg med den oppgraderte konfigurasjon. Levetiden på den oppgraderte konfigurasjon vil kunne være et par år. Dette avhenger av hva vi gjør med programvare og andre løsninger. Hvis vil velger å legge over til en såkalt terminalserver løsning hvor mesteparten av behovet for datakraft legges over til serversiden vil de kunne få et par år til. I dette tilfelle vil levetiden på komponentene i maskinen (strømforsyning, elektronikk, vifter med mer) være begrensende mer enn datakraften. Vi har et meget bra nettverk; Nettverket er svært viktig. Ved kjøp av nye maskiner bør en legge vekt på muligheter for oppgradering og forventet levetid på utstyret. Det betyr at en bør styre klar av det aller billigste. Her som ellers er det en sammenheng mellom pris og kvalitet. Erfaringene med å gjøre anskaffelsen slik er gode. Utstyret fungerer godt. En av grunnene er at kvaliteten på startmaskinene var god, og var egnet for en slik oppgradering.

Økonomisk effekt:

3-4000,- bespart per oppgraderte maskin. Oppgradering av IT-utstyr kan være en kostnadseffektiv måte å dekke et behov på, som ivaretar behovet for driftssikkerhet og ytelse

Miljøeffekt:

Mindre bruk av kjemikalier, mindre bruk av drivstoff, råvarer m.m. For å produsere en ny stasjonær PC med 17 tommers skjerm forbrukes ca. 240 kilogram fossilt brensel, 22 kilogram kjemikalier og 1500 kilogram vann - totalt 1,8 tonn materialer.

År: 2003**Kontaktperson:**

Frank Shur

E-post:**Telefon****Innsatsområde 4: GRIP forum, inkludert årskonferansen og medlemskap**

GRIP har i 2004 brukt kr 1.306.250 til prosjektene. Midlene fra Miljøverndepartementet er brukt til å dekke GRIPs arbeidstid i forbindelse med arbeidet med kompetansenettverket GRIP forum og årskonferansen med prisutdeling, herunder planleggingsarbeidet for konferansen og prisutdelingen i 2005. Området omfatter følgende to prosjekter:

- GRIP forum 2004
- GRIP forum

GRIP forum 2004

GRIP forum 2004 er en konferanse om bærekraftig utvikling og utdeling av den nasjonale miljøprisen Glassbjørnen. GRIP forum er den eneste større miljøkonferansen som arrangeres i Norge. GRIP forum 2004 ble arrangert 13. mai, arrangementet vurderes som vellykket.

Glassbjørnen ble utdelt for første gang i 2003 i fire kategorier. Prisene i 2004 ble utdelt i samme kategorier som ved første gangs utdeling, og selve prisutdelingen fant sted i tilknytning til

konferansen. Prisene ble delt ut i samarbeid med LOOP, NTNU/STØ og Innovasjonssenteret i Trondheim.

Arrangementet fikk 110 relevante og gode artikler/innslag i lokale, regionale og riksdekkende medier.

GRIP forum

GRIP bidrar til at kompetanse og erfaring gjøres tilgjengelig for private og offentlige virksomheter bl a ved å drive et kompetansenettverk for bærekraftig produksjon og forbruk: GRIP forum.

Arbeidet med en medlemsordning og utviklingen av GRIP som en sentral møteplass for private og offentlige virksomheter startet opp i 2003. Vi ser en positiv utvikling, bl a øker bruken av GRIPs nettsider stadig mer, og vi registrerer et gjennomsnitt på rundt 1.500 besøkende med 15.000 treff pr dag, dvs ca 45.000 besøkende pr måned.

Innsatsområde 5: Bygg, anlegg, eiendom, kjøpesentre. Spre resultater og verktøy til virksomhetene

GRIP har i 2004 brukt kr 600.000 til prosjektene. Området omfatter følgende prosjekter:

- o Kjøpesenter veiledningshefte
- o Miljøpris
- o Miljøforhold knyttet til bygg

Kjøpesenter veileder

30% av detaljhandelomsetningen i Norge skjer i kjøpesentre. Denne bransjen er en effektiv kanal mot alle leietakerne og detaljhandelskjedene som er representert i et senter. Kjøpesentrene er også store brukere av energi og renovasjonstjenester. GRIPs erfaringer fra dette arbeidet danner basis for utviklingen av et veiledningshefte for kjøpesentre. Målet er at et stort antall virksomheter i dette segmentet implementerer miljøledelsessystemer. GRIP har i flere år kartlagt potensialet for miljøreduksjoner ved aktivt miljøarbeid i kjøpesentre, og har god statistikk på hvilke reduksjoner som kan gjøres.

Miljøpris

GRIP har de siste fire årene delt ut en miljøpris til det kjøpesenteret som i løpet av året har utmerket seg med en miljøinnsats utover det vanlige. Bakgrunnen for prisen er å bidra til at flere kjøpesentre skal forholde seg aktive til sine miljøutfordringer og etablere styringssystemer for økt miljøeffektivitet. Prisen skal være med på å synliggjøre og fremme aktiv innsats for et bedre miljø. Utdelingen av årets pris ble gjennomført på arrangementet "Kjøpesenter 2004" 14.oktober. GRIP arrangerte også en spesialkonferanse i forbindelse med dette arrangementet, "Miljøriktig drift i kjøpesentre".

Vi har arbeidet med juryering av et stort antall kjøpesentre fra hele landet, dette arbeidet ble gjort i samarbeid med Coop Norge, Enova, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Handelshøyskolen BI, Norges Varehandelhøyskole, Norges Byggforskningsinstitutt, Norsk kjøpesenterforening og Plastretur.

Stort engasjement og gode miljøresultater gjorde at Ski Storsenter mottok GRIPs miljøpris for kjøpesentre for andre gang, første gang var i 1999. Senteret har de siste årene satset enda sterkere på miljøforbedringer, blant annet kildesorteringsløsninger som gjør at de sparer over 660 000 kr hvert år. I tillegg satser de på tiltak for å redusere energiforbruket, fra 2002 til 2003 gikk forbruket ned med over 2 GWh.

Miljøforhold knyttet til bygg

GRIP var sekretariat for ØkoByggprogrammet i fem år, og investerte store ressurser i programmet. For vel et år siden inngikk vi et samarbeid med BAE-rådet og BNL om videreføring. Grunnet ressursmangel har det ikke blitt særlig aktivitet fra BAE-rådet på dette feltet, og GRIP har derfor fått programmet tilbake. GRIP ser at bygg, anlegg og eiendom er en sektor av svært stor miljømessig betydning, ikke minst knyttet til bruk av ressurser og energi. All privat og offentlig virksomhet omfatter bl a drift av bygninger.

Det ble utviklet betydelig kunnskap og en flere verktøy i ØkoByggprogrammet, og GRIP er opptatt av å få spredd dette til bransjene slik at resultatene blir tatt i praktisk bruk i virksomhetene. Arbeidet med dette prosjektet ble finansiert av Husbanken. GRIP har samlet utviklet 21 verktøy og veiledningshefter til bruk i bygg-, anlegg- og eiendomsnæringen. 60.000 eksemplarer av slikt materiale i form av trykksaker og CDer er distribuert til næringen i de seneste årene.

Innsatsområde 6: Miljøkompetanse i handelen

GRIP har i 2004 brukt kr 600.000 til prosjektene. Området omfatter følgende to prosjekter:

- Miljøkompetanse i handelen
- Spredning av miljøkompetanse i handelen

Miljøkompetanse i handelen

GRIP har i flere år arbeidet med varehandel, og har bl a igangsatt et prosjekt som kan gi et stort antall sertifiserte butikker. I dette prosjektet arbeider vi aktivt mot de store butikkjedene. Prosjektet ble opprinnelig startet opp med støtte fra Kompetanseutviklingsprogrammet, finansiert av Utdannings- og Forskningsdepartementet. Kompetanseheving er avgjørende for å skape endringer i handelen. Dette gjelder både i forhold til butikkdrift og i relasjonen butikk/kunde.

På kort sikt vil prosjektet øke miljøbevissthet og miljøkompetanse i butikkledet i dagligvarehandelen. Dette vil igjen gi reduksjon i miljøbelastningen fra norsk varehandel, dvs lavere energiforbruk, reduserte avfallsmengder og restavfallsandeler, samt økt sortiment av mindre miljøbelastende varer.

På lengre sikt vil prosjektet gi redusert miljøbelastning fra butikkdrift. Vi vil kunne få mer bærekraftige forbruksmønstre fordi dagligvarebutikker vil tilrettelegge og veilede kundene i mer miljøriktige forbruksvalg.

GRIP har gjennom prosjektet bl a bistått Coop Øst med å miljøsertifisere den første Coop Mega butikken i Norge. Coop Mega Skøyen ble åpnet som en Svanemerket dagligvarebutikk av landbruksminister Lars Sponheim.

Spredning av miljøkompetanse i handelen

Målet har vært å spre erfaringene fra prosjektet miljøkompetanse i handelen til andre aktører i dagligvarebransjen og til andre bransjer, f eks tekstilkjeder.

Innsatsområde 7: Tekstilpanelet

GRIP har i 2004 brukt kr 600.000 til prosjektene.

Miljøbelastningen i tilknytning til klær og tekstiler er i varierende grad knyttet til alle ledd i et tekstilprodukts livssyklus, fra fremstilling av råvarer til produksjon, transport, bruk og avhending av produktet. Tekstiler er dessuten en produktgruppe der det brukes til dels betydelige mengder

kjemikalier i alle produksjonsprosesser, fra fiberproduksjon til ferdigstilling og vedlikehold av produktet. Fordi tekstilproduksjonen er en flerleddet prosess, og de ulike prosessene ofte utføres i forskjellige land, kan det være komplisert å spore opp hvilke miljøbelastninger klær og andre tekstiler er blitt tilført og hvilke og hvor mye kjemikalier tekstilene inneholder når de kommer til Norge. 85 % av totalmarkedet for klær og tekstiler blir importert til Norge. Helse- og miljøbelastningen skjer derfor i stor utstrekning utenfor Norges grenser.

Etter en henvendelse fra Teknologibedriftenes landsforening (TBL) og Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon (HSH) i januar 2002 ønsket miljøvernministeren å sette fokus på helse- og miljøbelastninger i klær og tekstiler. Departementet ønsket at GRIP skulle være sekretariat. Satsningen ble etablert som Tekstilpanelet. Panelets visjon er redusert helse- og miljøbelastning knyttet til bruk av klær og tekstiler sett i et livsløpsperspektiv.

GRIP har arbeidet med Tekstilpanelet i to år. Panelet er et spleiselag der representanter fra en rekke instanser bidrar med arbeidsinnsats. Tekstilpanelet består av representanter fra tekoindustrien, næringslivsorganisasjoner, forbrukerinteresser, miljøorganisasjoner og myndigheter. Gjennom panelets deltakere er det mulig å nå produsenter, importører, detaljister, innkjøpere og forbrukere gjennom allerede etablerte informasjonskanaler.

Panelet har bl a en arbeidsgruppe som arbeider med sikte på å få flere tekstilprodukter som oppfyller EU-blomstkriteriene på det norske markedet.

Innsatsområde 8: Nasjonal handlingsplan – 10-års-plan for bærekraftig produksjon og forbruk – ny strategi for GRIP

GRIP har i 2004 brukt kr 400.000 til prosjektet.

Arbeidet med oppfølging av nasjonal handlingsplan er et sentralt ledd i oppfølging av Agenda 21 kapittel 4 og Johannesburg kapittel 3, som henger nøye sammen med GRIPs hovedmål. En slik handlingsplan revitaliserer arbeidet ved å dra inn viktige samfunnsaktører og plasserer bærekraftig utvikling på den politiske dagsorden.

GRIP og Forbrukerrådet tok initiativ til etablering av en uformell gruppe, "NA21 gruppen", med representanter fra NHO, HSH, LO, KS, ForUM, Forbrukerrådet, Idébanken og Grønn Hverdag. Gruppen har bl a samarbeidet om å gi konkrete innspill til Statssekretærutvalgets arbeid med strategi og handlingsplan. Gruppen ble administrert og koordinert av GRIP.

Som en del av arbeidet med dette innsatsområdet har GRIP i 2004 utarbeidet ny strategi for virksomheten, med faneområdene effektive innkjøp og reiseliv.

Innsatsområde 9: Destinasjonsutvikling, Økoturisme

GRIP har i 2004 brukt kr 512.500 til prosjektene. Området omfatter følgende to prosjekter:

- Økoturisme
- Destinasjonsutvikling

Økoturisme

GRIP har i samarbeid med WWF og Innovasjon Norge gjennomført et forprosjekt for utvikling av økoturisme som konsept, nettverk og marked for naturbaserte reiselivsbedrifter i Norge. Dette ble gjort som en oppfølging av myndighetenes ønske om økt fokus på miljørettet bruk av natur- og høyfjellsområder og behovet for retningslinjer i forbindelse med slik bruk. Samtidig anser vi økoturisme som en utnyttet markedsmulighet for norske reiselivsbedrifter som satser på miljø.

Destinasjonsutvikling

Miljørettet reisemålsutvikling er GRIPs største satsing innen reiselivsnæringen. Her har GRIP gjennomført pilotprosjekter med over 100 deltakende bedrifter over hele landet. For å få til spredning av erfaringer og knoppskyting på nye reisemål over hele landet har vi gjennom støtte fra Kompetanseutviklingsfondet utviklet et 2-dagers kurs i reisemålsutvikling.

Miljørettet reisemålsutvikling betyr en bred satsing på å bygge opp en miljøprofil for et område, og innebærer arbeid innen følgende områder:

- Miljøeffektive bedrifter med høy kvalitet og lav miljøbelastning. Dette vil i stor grad handle om driftsmessige forhold som energiforbruk, avfall, vann, utslipp osv, men også om lokal mattradisjon og kortreiste råvarer. Her er det også mye å spare på kostnadssiden.
- Et bredt, organisert aktivitetstilbud som ivaretar hensynet til natur, kultur og miljø. Her skal vi både arbeide med å forbedre eksisterende opplevelsestilbud og utvikle nye, miljøeffektive produkter som appellerer til målgruppen og passer til profilen.
- Ansatte med miljø- og lokalkunnskap nok til å kunne ta riktige beslutninger og kommunisere dette til gjester, kunder og samarbeidspartnere. Hvis dette ikke er på plass mister man fort troverdighet - de ansatte er en del av produktet og en del av totalopplevelsen.
- Redusert transportbehov og mindre miljøbelastende transportmåter – både for ansatte, gjester og vareleveranser.
- Ryddige, rene og miljømessig vel tilrettelagte fellesområder, både i forhold til estetikk, naturmiljø og lokalkultur.
- Markedsføring og informasjon som tilfredsstiller markedets forventninger til miljølandet Norge og reisemålets behov for å spre kunnskap om lokale forhold. Her handler det også om å koble produkt og marked.

Innsatsområde 10: Produktinformasjonsbanken, Substitusjonsverktøyet, Miljøtiltak Maling og Lakk - ferdigstilling

GRIP har i 2004 brukt kr 450.000 til prosjektene. Området omfatter følgende prosjekter:

- Avfallsaksjon for malere
- Billakk nettkurs
- Produktinformasjonsbanken
- Substitusjonsverktøy

Avfallsaksjon for malere

Prosjektet var en del av GRIPs program Miljøtiltak Maling og Lakk, dette programmet har ikke vært prioritert i 2004. Maler- og Byggtapetsermestrenes Landsforbund tok initiativ til prosjektet i 2003, og anmodet da om bistand fra styringsgruppen for Maling og Lakk-programmet i GRIP. Målet for prosjektet var å få til en nasjonal dugnad, dvs en storstilt innsamling av avfall fra malermestere og lignende. I januar 2004 ble det invitert til en anbudsrunde for en nasjonal innsamling. Det kom inn to aktuelle tilbud, og MiljøNett AS ble valgt som innsamler. Samarbeidsavtalen skulle utformes som en bransjeavtale mellom MiljøNett AS og Maler- og Byggtapetsermestrenes Landsforbund (MBL). I februar 2004 tok GRIP en beslutning om å be MBL ta over prosjektansvaret. MBL ga i juni 2004 GRIP beskjed om at prosjektet foreløpig ligger på is, grunnet nye opplysninger om bransjens manglende interesse for en slik innsamlingsaksjon.

Billakk nettkurs

Overgang til bruk av mindre miljøbelastende billakkteknologi blir vanskelig gjort av at bruk av vannbasert lakk krever annen opplæring enn det som er tilgjengelig i dag. Opplæring er nødvendig for at belastningen knyttet til utslipp av løsemidler skal reduseres. Vi har utviklet en IKT-basert kurspakke for bransjeopplæring i ny lakkteknologi i billakkeringsbransjen. Kurspakken kan

gjennomføres både på selvstendig basis, integrert med billakkleverandørenes kurs- og opplæringsvirksomhet eller av videregående skoler med billakkeringslinje.

Produktinformasjonsbanken

Produktinformasjonsbanken (PIB) skal være Norges ledende nettsted for informasjon om kjemikalier, særlig om kjemikaliers helse- og miljømessige egenskaper og regelverk knyttet til kjemikalier. Informasjon om faste, bearbejdede artikler skal over tid bli tilgjengelig gjennom PIB. HMS-datablad for alle aktuelle kjemisk-tekniske produkter (handelsvarer) skal være tilgjengelig. Relevant informasjon om produkter i andre varegrupper; for eksempel plantevernmidler, kosmetikk og faste artikler skal også være tilgjengelig.

Firma-produkt-databasen, som gir informasjon om kjemikalier som er deklarerert til Produktregisteret, er integrert i PIB, slik at man ved søk vil få opp resultat som viser om kjemikallet er lagt inn i PIB med HMS-datablad, eller om det er deklarerert til Produktregisteret. Dette bidrar til å gjøre PIB mer attraktivt for brukerne.

Substitusjonsverktøy

Det er krav om substitusjonsvurdering av kjemikalier både i arbeidsmiljøloven og produktkontrollloven for å erstatte farlige kjemikalier med mindre farlige. Det har så langt manglet et egnet verktøy for å gjennomføre enhetlig sammenlikning av kjemikalier. GRIP har utviklet verktøy som kan brukes av aktørene i markedet, slik at de skal kunne etterleve lovkrav om vurdering av muligheten for å erstatte farlige kjemikalier med mindre farlige alternativer. Verktøyene vil også bidra til at brukerne gjør sine vurderinger av kjemikalier på en enhetlig, risikobasert måte hvor både kjemikalienes iboende egenskaper og sannsynligheten for eksponering inngår

Det er etablert en felles brukerdatabase for PIB og Substitusjon, slik at en bruker ikke trenger å registrere og logge seg inn flere steder, men kan arbeide med begge systemene samtidig. Det er også etablert ett nytt domene, www.hmsinfo.no, som en portal og overbygning over de to systemene med informasjon og lenker.

Andre prosjekter

Følgende er eksempler på prosjekter har blitt finansiert fra andre kilder:

Oppdrag for Nordisk Ministerråd

Følgende prosjekter er gjennomført i 2004:

- A Norwegian contribution on the state of the art and how to go forward
- Forstudie for felles nordiske innkjøpskriterier
- To nordiske innkjøpsbrosjyrer

A Norwegian contribution on the state of the art and how to go forward

GRIP har i 2004 utviklet en brosjyre på engelsk som omhandler følgende spørsmål:

- Hva er bærekraftig produksjon og forbruk, og hvordan kan det gjennomføres i praksis?
- Hvem gjør hva, med konkrete eksempler fra EU, myndigheter, næringsliv osv.
- Hva betyr bærekraftig produksjon og forbruk i handelssammenheng, med eksempler fra næringslivet.

Forstudie for felles nordiske innkjøpskriterier

Forstudien vurderer behovet for felles nordiske innkjøpskriterier. Forstudien er utført i regi av Temagruppe 9 under NMRIPP med GRIP som prosjektadministrator. Forstudien konkluderer med et behov for nordisk samarbeid og anbefaler gjennomføring av et pilotprosjekt med det formål å komme frem til felles nordisk format for innkjøpskriterier.

To nordiske innkjøpsbrosjyrer

GRIP spilte i 2003 inn et forslag til Temagruppe 9 for Grønne offentlige innkjøp under Nordisk Ministerråd at man burde søke å lage felles innkjøpstips i Norden. Gruppen gikk i denne omgang ikke inn for det, men vedtok i stedet på sitt møte i mai 2003 at de ville ha laget to brosjyrer på temaet grønne offentlige innkjøp. Den ene brosjyren har ledere som målgruppe og den andre har innkjøpere som målgruppe. GRIP har vært prosjektadministrator for brosjyreprosjektet.

Ulike andre oppdrag – noen eksempler:

Innføring av ISO 14001

GRIP var prosjektleder for arbeidet.

Oppdragsgiver: Volvo Norge.

Klimaverktøy

GRIP har utviklet verktøy for registrering av klimautslipp.

Oppdragsgiver: SFT.

Larvik Kommune

Rådgivning i forbindelse med bærekraftsrapportering.

Oppdragsgiver: Larvik Kommune.

Miljøbedømmer Norsk Akkreditering

Bistand til Norsk Akkreditering, bistått med ekspertise ved akkreditering av sertifiserer som sertifiserer i henhold til diverse ISO-standarder.

Oppdragsgiver: Norsk Akkreditering.

Miljøkriterier og sosiale kriterier i innkjøp

Rådgivning vedr. miljøaspekter og sosiale aspekter i innkjøpspolicy og kontrakter

Oppdragsgiver: Telenor

Miljøvennlige arbeidsreiser

Vegdirektoratet har pilotprosjekter som prøver ut mulighetene for mer miljøvennlige arbeidsreiser. Som et første steg i neste fase ønsket Vegdirektoratet å utarbeide en brosjyre rettet mot arbeidsgivere. GRIP fikk i oppdrag å utarbeide brosjyren

Oppdragsgiver: Vegdirektoratet

Kurs, arrangementer, salg

GRIP har gjennomført en rekke kurs, bl a innen Grønn Stat og innkjøp, her har vi også samarbeidet med NIMA. Vi har gjennomført ulike arrangementet, og vi har solgt verktøy, metoder og veiledningsmaterieill.

GRIPs miljøarbeid 2004 - 2005

GRIPs miljøpåvirkning fra GRIPs arbeid med prosjekter (indirekte miljøpåvirkning)

Noen eksempler på hvordan GRIPs arbeid bidrar til at næringslivet reduserer sin miljøpåvirkning:

- Arbeidet med miljøbevisste offentlige innkjøp tar utgangspunkt i at ved å benytte markedsmakt vil offentlig sektor påvirke næringslivet til å ta i bruk miljøvennlige løsninger og stimulere til at leverandørene dreier sin produktutvikling og sitt produktsortiment i en mer miljøvennlig retning.
- Arbeidet med **markedsføring og informasjon**, herunder med **den nasjonale miljøprisen Glassbjørnen**, påvirker og endrer næringslivets syn på hvordan de skal løse sine miljøutfordringer. Eks.: Kriteriene for tildeling av Glassbjørnen belønner virksomheter som kan vise til resultater innen de miljøpolitisk prioriterte resultatområdene biologisk mangfold, klima og helse- og miljøfaglige kjemikalier. Eksempel på slike tiltak er bærekraftig utnyttelse av naturressurser, redusert bruk av skadelige stoffer i produkter og materialer og utvikling/iverksetting av energieffektive løsninger.

GRIPs virksomhet har totalt sett en positiv miljøpåvirkning, den indirekte miljøpåvirkning fra vårt arbeid med prosjekter i private og offentlige virksomheter er høyere enn vår direkte miljøpåvirkning.

GRIPs ansatte arbeider systematisk med deling av prosjektresultater, dette for å lære av hverandre, og for å oppnå kontinuerlige forbedringer og stadig økt kvalitet og effektivitet. Et eksempel på hvordan dette gjøres er at samtlige nye prosjekter og avsluttede prosjekter presenteres og diskuteres på GRIPs ukentlige fellesmøter.

GRIPs lokaler

1.april 2001 flyttet GRIP inn i lokaler i Folketeaterbygningen. Lokalene demonstrerer hvordan eksisterende bygninger kan tilfredsstillere morgendagens krav til både miljø- og kostnadseffektivitet.

Lokalene har enkle og lite energikrevende løsninger mht valg av ventilasjonssystem. Vi har åpnet lokalene, montert spjeld på eksisterende luftinntak i yttervegg og installert en kraftig avtrekksvifte i 8.etasje, som driver luften fra lokalet i 7. etasje opp gjennom trapperom og ut over tak. Undertrykk vil trekke luft inn gjennom luftinntak i yttervegg, uten behov for vifter. Spjeld og vifte styres automatisk gjennom moderne LON-teknologi slik at luftkvaliteten til enhver tid kan garanteres. I tillegg til ønske om et energieffektivt ventilasjonssystem har vi fokusert på god isolasjon og styring av belysning i lokalene for å optimere energibruken. Bygget har fleksibelt oppvarmingssystem (vannbåren varme).

Vi har også lagt vekt på at det velges overflatematerialer med lang levetid og lite vedlikeholdsbehov, dette er viktige kriterier for både kostnads- og ressurseffektivitet. Arealeffektivitet og fleksibilitet er vektlagt, vi kan klare oss med ca 23 kvadratmeter pr ansatt, som er ca 40% lavere enn gjennomsnittet for kontorbygg i dag, og på nivå med moderne kontorer som bevisst har satt fokus på dette.

Vi integrerer miljøhensyn i renhold og vedlikehold av lokalene. GRIPs rengjøringsbyrå er ISO 14001-sertifisert.

Reisevirksomhet

Alle GRIPs konferanser og møter vurderes ut fra miljøbelastningen som transportbehovet medfører. I invitasjoner til GRIPs arrangementer informerer vi om muligheter for kollektiv transport.

Policy for arbeidsreiser: GRIP har utviklet prosedyrer for å oppnå reduksjon i miljøbelastningen ved reiser. Her inngår reiser til og fra arbeidet, reiser i forbindelse med deltakelse på møter, og reiser i forbindelse med GRIPs egne arrangementer.

GRIP oppmuntrer alle ansatte til å benytte tog/buss/båt i stedet for fly der hvor dette er mulig uten for stor ulempe for den ansatte. GRIP oppfordrer også til bruk av telefonkonferanser.

De øvrige tiltakene er:

1. Gunstige regler for å benytte offentlig kommunikasjon eller sykkel i forbindelse med arbeidsreisen for GRIPs ansatte.
2. Reiseregulverk som stimulerer til bruk av offentlig kommunikasjon i forbindelse med reiser i arbeidstiden for ansatte i GRIP og underleverandører til GRIP.
3. Utvikling av et rapporteringssystem som skal gi oversikt over GRIPs miljøbelastning knyttet til reiser.

Avfall

GRIP har laget prosedyrer for avfallsminimering med tiltak som alle ansatte har plikt til å følge opp. Prinsippene i prosedyrene er:

1. Det skal arbeides for å hindre at avfall oppstår ved å:
  - velge løsninger og produkter med lang levetid
  - etterspørre produkter som er produsert med resirkulert materiale
  - etterspørre produkter som er klargjort for demontering og gjenbruk/gjenvinning av komponentene
  - generere mindre papiravfall i den daglige driften
  - gi opplæring i elektronisk presentasjonsutforming for å redusere bruk av lysark
  - unngå bruk av engangsprodukter der det finnes gode alternativer
2. Generert avfall av typen metall, glass, spesialavfall og elektronisk avfall skal leveres til de eksisterende innleveringsordningene.
3. Opprette et register over hvor ulikt avfall skal leveres og over hva som er farlig avfall.

Alt avfallet GRIP genererer kildesorteres.

GRIP begynte å registrere avfall av papir, papp og drikkekartong fom april 2001 (da vi flyttet inn i nåværende lokaler). Norsk Gjenvinning veier avfallet når containere byttes.

Rengjøringsbyrået veier organisk avfall og restavfall, denne ordningen ble iverksatt fra år 2002. Første året var organisk avfall 20,6 kg pr mnd og restavfall 25,8 kg pr mnd. I 2003 økte dette til 23 kg organisk avfall pr mnd og 28,6 kg restavfall pr mnd. Økningen skyldtes to faktorer. Vi har tatt inn nye leietakere, vi er altså flere personer i lokalene. Dessuten brukes lokalene mer og mer til ulike arrangementer der det serveres mat.

Tallene for 2004 er 22,8 kg organisk avfall pr mnd og 38,9 restavfall pr måned. Vi vil gjennomføre nærmere analyser og oppfølging av mengdene restavfall siden denne andelen har økt sterkt i 2004.

GRIPs direkte kostnader ved håndtering av avfall i 2004 er kr 21.500,-.

Innkjøp

GRIP har utviklet rutiner og prosedyrer for valg av leverandører av varer og tjenester som skal sikre at alle innkjøp skjer i tråd med GRIPs overordnede miljøstrategi. Viktige aspekter å ta hensyn til er livsløpskostnader, kvalitet, miljøegenskaper og etikk.

Innkjøpspolicy og miljøkrav til underleverandører: GRIP skal etterspørre miljøinformasjon ved innkjøp. GRIP skal stille miljøkrav til leverandører av varer og tjenester. Svanemerkede produkter og produkter av resirkulert materiale skal prefereres.

Ved innkjøp av varer legger GRIP vekt på at leveringen skal medføre så små transportmessige miljøkostnader som mulig.

Ved innkjøp av budtjenester velger vi sykkelbud så langt det er mulig.

Leverandørutvikling: Vi arbeider planmessig med egne leverandører, og siden 2003 har vi kun brukt ISO-sertifiserte leverandører av kontorrekvisita og papir. Vi ser også at de leverandørene vi bruker er konkurransedyktige på pris.

Vi gir også tilbakemelding til leverandører og andre kontakter på ulike forhold, eks hvordan varer og annet emballeres. Slike tilbakemeldinger mottas stort sett positivt, se følgende eksempel på svar fra Markedsavdelingen i en større IT-bedrift:

Takk for en ærlig tilbakemelding! Jeg ser helt klart at din tilbakemelding er berettiget og vi vil ta dette til etterretning. Plasten var ment som en visuell effekt, og dersom dette er mer til irritasjon enn at det blir lagt merke til på en positiv måte, er dette selvfølgelig mot sin hensikt. At det er unødvendig belastning for miljøet, er helt klart heller ikke noe vi ønsker.

Denne formen for utsendelse var nok et resultat av ubetenksomhet fra min side. Jeg skal tenke meg nøye om før jeg velger denne form for utsendelse i fremtiden! Takk igjen for at du gir oss slike tilbakemeldinger, slik at vi har mulighet til å bli bedre på dette!

GRIP arbeider aktivt med å etablere en miljøeffektiv formidlingsinfrastruktur, herunder sende mest mulig informasjon og korrespondanse på mail og arrangere telefonkonferanser der det er mulig samt sikre at mest mulig informasjon ligger tilgjengelig elektronisk. Dette innebærer bl a:

- Minimal bruk av plasttransparenter da vi gjennomgående bruker videokanon til presentasjoner.
- Maksimal bruk av elektronisk kommunikasjon i stedet for bruk av papir og postutsendelser som forårsaker papirbruk og transport.
- Vi sender julehilsener elektronisk.
- Brukte printerark brukes til kladdepapir.

Denne praksisen møter stadig nye utfordringer, bl a i forhold til virus- og spamproblemstillinger.

Produksjon av trykt informasjonsmateriell

I forbindelse med produksjon av informasjonsmateriell er det risiko for miljøbelastning ved forbruk av papir, og bruk av kjemikalier i forbindelse med trykkeprosessen.

GRIP har fra slutten av 2001 tatt betalt for informasjonsmateriell utviklet av GRIP, noe som har medført at virksomhetene er mer bevisste på å etterspørre materiell de reelt har bruk for. Da materialet var gratis sendte vi ut større mengder, og vi vet lite om hvorvidt materialet faktisk ble brukt eller ikke. Konsekvensen av opptrykk av informasjonsmateriell har vært økt forbruk av papir samt økt miljøbelastning via transport, med de miljøkonsekvensene dette medfører. Selv om det medfører noe miljøbelastning å produsere og distribuere informasjonsmateriell håper vi at økt informasjon vil medføre en reduksjon av belastning på miljøet.

GRIP benytter svanemerket papir (som regel 100 prosent resirkulert) ved produksjon av informasjonsmateriell. GRIP har stilt miljøkrav til designbyråene og trykkeriene vi har benyttet oss av siden år 2000. Alle trykkerier vi benytter leverer svanemerkede trykksaker.

GRIP er opptatt av å redusere samlet mengde trykksaker, og derfor arbeider vi kontinuerlig med å legge til rette for at informasjon kan LESES på internett, altså utvikle nettsider som gjør det enkelt å huske det en leser.

Energi

GRIP minimerer miljøbelastningen knyttet til energiforbruk ved å benytte fjernvarme til oppvarming og ved å effektivisere strømforbruket.

I vår daglige bruk av teknisk utstyr har vi som mål å minimere bruken av strøm.

Vi fokuserer på energisparing ved å lage rutiner slik at ansatte benytter de tiltak som er tilgjengelig for å begrense energibruken.

Utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier

Det er liten risiko for utslipp forbundet med GRIPs virksomhet. Kjemikalier brukes hovedsakelig i forbindelse med renhold og annet vedlikehold samt at kontorrekvisita og annet utstyr inneholder kjemikalier.

Nøkkeltall GRIPs direkte miljøpåvirkning

	År 2004	År 2003	År 2002	År 2001
Kollektivreiser til og fra jobb - % - andel	89	89	85	89
Bilkjøring til og fra jobb - % - andel	1	2	6	5
Gå/sykle til og fra jobb - % - andel	10	9	9	6
Sum i %	100	100	100	100
Fly - % av km reiser	79	76	85	62
Tog - % av km reiser	9	9	8	30
Bil - % av km reiser	11	8	4	7
Buss - % av km reiser	1	6	1	1
Båt - % av km reiser	0	0	2	0
Sum i %	100	100	100	100
Papiravfall – antall kg pr årsverk pr mnd	6 kg	7 kg	7 kg	8,2 kg
Kopipapir - antall ark brukt pr årsverk pr mnd	628	562	631	649
Organisk avfall, antall kg pr årsverk pr mnd	0,7	1	0,9	
Restavfall, antall kg pr årsverk pr mnd	1,8	1,3	1,1	
Strømforbruk - KWt pr årsverk	1 095	1 489	1 526	970
Antall telefonkonferanser	10	10	8	16
Antall artikler publisert	17	1	10	4
Antall foredrag	50	66	85	76
Antall søk i database	3.089.590	1.742.632	1.118.767	1.601.436
Antall produserte trykksaker	9	24	35	43

Antall seminarer/konferanser arrangert	15	18	17	10
Antall medieoppslag	216	101	27	23

Arbeidsmiljø

Et godt arbeidsmiljø er svært viktig. I våre kontorlokaler har vi vektlagt gode møtelokaler, "stille rom" og gode fellesarealer.

Det fysiske arbeidsmiljøet i GRIP preges av mye stillesittende arbeid foran dataskjerm. Slikt arbeid kan medføre risiko for arbeidsbelastning på øyne, nakke, rygg og armer. Gjennom samarbeidet med Bedriftshelsetjenesten er både ledelsen og de ansatte i GRIP blitt bevisst arbeidsstillingens betydning for å minimere belastningsskader. Alle ansatte fikk nye kontormøbler i 2001 pga flytting til nytt lokale. De ansattes behov og anbefalinger fra Bedriftshelsetjenesten ble tatt hensyn til ved innkjøp av kontorinnredning.

I og med at GRIP flyttet til nye lokaler våren 2001 har vi fått nye utfordringer når det gjelder fysisk arbeidsmiljø. Vi har gått fra cellekontorer til åpen kontorløsning, og lokalene er eldre med andre løsninger for oppvarming og ventilasjon. I de tre årene vi har vært i våre nåværende lokaler har vi i stor grad registrert styrker og svakheter i det fysiske arbeidsmiljøet og satt i verk tiltak underveis for å oppnå et godt arbeidsmiljø for våre ansatte og leietakere. Denne prosessen blir tett fulgt opp av GRIPs verneombud.

Helsekontroll hos bedriftshelsetjenesten utføres annet hvert år.

GRIP har innført et tilskudd til trening for de ansatte på 50 % av utgiftene, og maksimalt 1.000 kr i året. På denne måten håper vi å inspirere våre ansatte til å trene for å forebygge belastningsskader og sykefravær.

GRIP har undertegnet og arbeider i tråd med Samarbeidsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv, avtalen beskriver hvordan virksomheter og myndigheter skal gå frem i arbeidet for et mer inkluderende arbeidsliv.

GRIP er medlem av bedriftshelsetjenesten ved Norsk Legesenter AS. GRIP betaler insentiver for at de ansatte skal gå eller sykle til jobben, og vi gir treningsstøtte. I 2003 har vi hatt tilbud om ukentlig trening for alle i GRIPs lokaler.

GRIP gir ansatte mulighet til å arbeide hjemme hvis dette passer med type av arbeide som utføres, og arbeidssituasjonen ellers. Ved å formalisere muligheten til å arbeide hjemme bidrar GRIP til en reduksjon i den belastningen arbeidsreisene er for miljøet. For de ansatte betyr dette spart tid i arbeidsreise.

Arbeidsmiljø er ikke en del av den kontrollerte rapporten.

GRIP fremover

I årene fremover skal GRIP særlig arbeide med effektive innkjøp og reiseliv.

GRIP har inngått et samarbeid med Det Norske Veritas. Vi tester ut deres verktøy for miljøregnskap. Fom årsskiftet 2004 har vi brukt vi verktøyet til å registrere verdier og miljødata, og verktøyet har vært brukt i utarbeidelsen av GRIPs rapport for 2005. Samarbeidet med Veritas videreføres i 2005. Mål for GRIPs indirekte miljøpåvirkning fremgår av prosjektbeskrivelsene, i tillegg er det laget en samlet oversikt over mål og indikatorer for 2005. Utfordringen er fortsatt å arbeide med disse problemstillingene, herunder måling av miljøeffekter. Arbeidet utføres i samarbeid med Miljøverndepartementet.

GRIPs HMS-system og miljøstyringssystem er godt implementert og i stadig utvikling. Innad i GRIP vil vi i 2005 arbeide for å oppfylle følgende mål:

Innkjøp: Arbeide systematisk med våre leverandører, invitere til møter, informere om GRIPs arbeid (eks fruktleverandøren – frukt med lite transport, økologisk frukt – må vurderes i forhold til pris). Vi bruker nå kun miljømerkede leverandører på kontorrekvisita.

Transport og IKT: Arbeide for å øke bruk av nettmøter.

Neste rapport vil bli fremlagt i mai 2006.

Miljøkontrollør: Teknologisk Institutt Sertifisering AS, akkred.nr. NO-V-0005, 23.06.03.

GRIPs organisasjon i 2004

